

Dalje naj bi se tako vravnalo, da bi se občinski predstojnik (župan) izbral bolj v sredi občinskega okraja, da bi tako od nikodar ne bilo preveč daleč do župana. Ker se pa ne zgodi vselej lahko, da bi se dobil tak mož, kateri bi bil sposoben za občinskega predstojnika, zato bi bilo prav, da bi se napravila bolj na sredi občinskega okraja, če je mogoče, pri fari ali kjer je velika vas ali trg, kjer se ljudje tistega kraja navadno skupaj izhajajo bodi-si v cerkev k službi božji ali pa na trg, da si kupujejo potrebnih stvari, občinska pisarnica s potrebno bukvarnico. In tako bi se potem lahko izvolil za občinskega predstojnika vselej tak mož, kateri bi bil sposoben za ta pôsel, ker bi v odločenih časih dohajal v občinsko pisarnico, in ljudje bi vedeli, v katerih časih morejo opraviti svoja opravila, da bi potem ne imeli praznih potov, kakor se zdaj pogostoma zgodi.

Ravno tega mnenja smo tudi, kar se tiče uradnih zadev; ako ima katera uradnija svoj sedež na samoti ali pa na kraji svojega okraja, taka nikakor ni na pravem mestu. Kako neugodna je okrajna gosposka na samoti, to smo že sami skušali, ko smo po svojih opravilih bili zadržani pozno v noč, da potem daljni in neznan popotniki nismo znali kje iskati niti prenočišča niti večerje; ko bi bila pa gosposka v kakem večem trgu ali večji vasi, tam bi bil pa vsak lahko dobil, česar bi bil potreboval za živež in prenočišče. Če bi bil pa okrajni urad preveč na enem ali drugem koncu svojega okraja, potem bi prebivalci v nasprotnem koncu okraja imeli predaleč do svojega urada.

Nadalje se nam ne dozdeva prav tudi to, da je včasih notar daleč od uradnije bolj na samoti, in tam svojo pisarnico ima; to nepristojnost smo videli in skušali tudi mi, ko smo morali za pobotnice daleč od tam iskati prič, in zato veliko časa zgubiti, pa pričam njihovo zamudo drago plačevati, ko bi jih bili sicer v kakem večem kraju ali trgu lahko dobili hipoma na izbero in za malo plačo.

Iz vsega se toraj razvidi, da za občine, kakor tudi za okrajne gosposke bi bilo najpripravniše, da bi imele svoje sedeže prvič v kakem večem trgu ali večji vasi, drugič kolikor je mogoče na sredi svojega okraja, in tretjič, da bi imeli vsi uradniki enega okraja blizu drug drugega svoje pisarnice, tedaj notar tudi blizu drugih uradniških pisarnic, da bi tako ne bilo potem treba ljudem hoditi po uradnijah iz kraja v kraj, Bog si ga vedi kam, k enemu tje, kjer solnce izhaja, k drugemu tje, kjer solnce zahaja.

Zanimivo je slišati, koliko ima človek potov pri uradnikih, na priliko, če se hoče oženiti, danes mora prekoračiti eno goro do fajmoštra, k fari, jutri drugo goro do župana, ker od župana mora imeti oglasnico za ženitev; pojutranjem zopet čez hribe in doline do notarja, in četrty dan zopet v uradnijo, peti dan ima prekoračiti zopet visoke gore in globoke prepade do mesta ali trga, da si kupi potrebnih stvari. In to je še le takrat, če se more povsodi ob enem potu kar je treba opraviti. Ker se pa pogosto pripeti, da se mora za eno opravilo dvakrat ali pa še večkrat hoditi, potem takem mu cel teden o potih poteče, in to zato, ker mora k vsakemu opravniku novo pot storiti, ker so raztreseni daleč drug od drugega; če bi bili pa kolikor je mogoče vkup nastavljeni, potem bi bilo dosti potov prihranjenih, ker bi se ob enem potu lahko več opravkov izgotovilo itd.

Zato so naše želje, da bi se ta reč kmalu predru-gačila na korist bornih deželanov in cele države, da bi se zanaprej občine in uradnije tako nastavile iz samote, v večje vasi ali trge in v sredo svojega okraja; kakor kuharica postavi skledo na sredo mize zato, da

vsi lahko iz sklede zajemajo, kolikor potrebujejo; naj bi tudi cesarska kraljeva visoka vlada storila tako.

Toliko o občinskih in uradnih zadevah, sl. zboru in odboru dežele Kranjske pa izrekamo pristrčno zahvalo za tako važno in koristno misel zaradi toliko potrebnih prenapredb občinskih in uradnih, zato zakličemo radostno: prav je! Vas pa, preljube „Novice“, prav vljudno poprosimo, da nam ponatisnete te naše črtice v svoj list. *)

Ozir po svetu.

Gostišče (hospic) v gorovji sv. Bernarda.

Bralcem našim, vsaj večidel, je znan samostan (klošter) v soteski visoke Švicarske gore sv. Bernarda (Bernhardino), ki stoji na višini tega gorovja blizu 6000 čevljev nad morjem. Slišali so gotovo veliko, kako na tej za popotnike silno nevarni cesti usmiljeni samostanci skrbijo za stanovanje in hrano popotnikom in da celó posebne pse imajo, ki s pomočjo izurjenih služabnikov po popotnike gredó, ki zarad silnih zametov snegá ne morejo naprej ter so v nevarnosti življenja.

Mikal bode zato gotovo naše bralce natanjčen popis tega gostišča na visocem Bernardu, ki ga jim podamo v sledečih vrsticah iz „Allgem. Familienzeitung“, ki se tako-le glasi:

Prehod čez vélicege sv. Bernarda je eden najbolj znanih prehodov čez Alpe iz Švice na Laško, pa tudi eden najvažnejih za ljudi in tovarno živino, da-si ne več tako zeló obiskovan kakor poprej. Temu vzrok je, da občenje Aoste z južno in južnozahodno Švico ni več tolikanj pomenljivo in da gre mnogo čez Simplon. Tudi potnikov, ki obiskujejo razne znamenitosti, ni več toliko, vendar privabi jih lepo število staroslavno imé po vsem svetu znanega samostana in priložnost od tû obiskati mnogo divnih krajev valiških pohribij. Za občenje bližnjih pokrajin pa Piemonteških in južnih Švicarskih je prehod še vedno neobhodno potreben in tudi ne bo še prišel kmalu čas, ko ne bo nikakor več potreben.

Kdor pride od Genovskega jezera po železnici Ligne d' Italie v Martigny, more voliti med več potmi, da dospe do samostana sv. Bernarda, ki je od tû oddaljen le 12 ur. Najprej gré se po cesti čez Bovernier v Sembrancher, kjer se delé ceste na goro; ako pa gremo po tej cesti do samotnega Cantine de Proz, neha se tam cesta in prične se steza in pot za tovarno živino; tû se morejo dobiti mule za jezdenje. Od tukaj dospe se skoz puste, od navpičnih višin obdane skalnate pušče, imenovane Defilee de Marengo memo skalnatih ut (katerih ena je zdaj kostnica) in skoz mrzlo, temno mrtvaško dolino v dveh urah k samostanu, stoječemu na najvišem delu prehoda. To naselišče v sredi tako zapuščene okolice, 2472 metrov nad morjem, na bregu malega vsako jutro zamrznjenega jezera, na katerem se led včasih niti ne stopi, naredi nepopisljivo temen resni vtisek. Ima pa samostan dve poslopji; večje vredjeno je za sprejem popotnikov, ima mnogo sob, tudi lepo bukvarnico, mnogo zbirk prirodninskih, fizikaličnih orodij, starin (rimskega in drugega denarja, kipov in družih v bližavi najdenih starin). Manje poslopje je za spravljanje potrebnih reči in pribežališče, ko bi se slučajno pripetil kak ogenj; tu prenočé tudi ženski potniki, ki po samostanskih pravilih čez noč ne smejo ostati v ve-

*) Zato mislimo, da Vam bo tudi govor visokočastitega poslanca gospoda Hermana v deželnem zboru Štajarskem prav po volji, ki se sklada o občinskih in uradniških zadevah zeló z Vašimi željami. Vred.

čem poslopji. V kapeli vidi se grobni spominek generala Desnix; pogleda vredna je tudi Morgue ali mrtvaška soba, v katero se prinašajo v snegu najdeni nesrečneži, da jih morejo videti in spoznati znanci slučajno pričujoči; v mrzlem, čistem gorskem zraku ohranijo se več let in posuše se, da postanejo enaki mumijam.

Prehod čez vélicege sv. Bernarda je starodavna cesta čez Alpe, katero je menda naredil že Julij Cezar in Konstantin prevedel z miljnimi kamni. Nenavadno ostro podnebje in pogosti snežni plazovi storili so, da je bila pot vedno nevarna; ker je bila pa cesta za kupčijo in vojsko važna, ustanovil je Bernard de Menthon 962 samostan ali je vsaj razširil od mnihov poprej narejenega, ter ga dal cerkvi v varstvo. Ostal je v majhnem obsegu do 1822, takrat se je razširil in postal samostan avguštinskih korarjev, katerih je vedno 15 v njem in ž njimi precejšnje število maronierov ali služočih bratov; vsak ptujec najde zastoj stan in hrano, bogati se vé dajo malo plačilo v puščico za revne; stroški plačujejo se iz obilnih bogatih ustanov samostanskih. Tako preredi se leto na leto 15—16.000 potnikov in izdá 40—50.000 gold. iz bogate ustanovnine. Korarji, omikani in priljudni gospodje, imajo tudi samostan na Simplonu in prevzamejo dolžnost, pošiljati med devetmesečnim slabim vremenom svoje hlapce s psi na obe strani prehodove, da pomagajo nesrečnikom. Stari rod Bernardinskih psov je sicer izmrl, a nadomestuje ga Leonberžki in Holližki rod.

Ptujca pri prihodu korarji prijazno pozdravijo in peljejo v eno osemdeseterih, za ptujce odločenih sob. Korarji in gostje kosijo v eni sobi in duhovni gospodje lepo in koristno zabavajo svoje družnike. Hrana je priprosta, pa dobra in tečna in vsakdo dobi po svoji volji vina ali kave med obedjo in v prostih urah. Vsa družba avguštinskih korarjev šteje 40 udov, katerih vsak za 15 let naredi svojo obljubo in potem prevzame službo ali na sv. Bernardu ali na Simplonu. Pa podnebje je tako trdo, da niti mlaji ljudje ne iztrpé čez pet let in morajo biti prestavljeni na fare. Podnebje je zeló tako, kakor na Ostrovidu, vse leto je komaj 10—12 dni, da solnce sije in po zimi snega do 10 čevljev na visoko. Od julija do septembra je vedno 20 konj s hlapci pri delu, da navozijo drv iz 4 ure oddaljene Ferretške doline. Gotovo toraj mora imeti posebno trdnost značaja, zdržljivost in nesamopridnost, kdor se žrtvuje tej kongregaciji, brez katere bi se prehod komaj mogel rabiti v poletnih mesecih.

Dve uri dolgi hod pripelje potnika v St. Remy, kjer se prične cesta, ki pelje v 4½ urah v Aosto.

Politične stvari.

O potrebi prestrojenja politične uprave in prenaredbe občinske postave.

Iz govora poslanca Hermana v Štajarskem deželni zboru v seji 12. oktobra 1874.

(Konec.)

Toliko je jasno, da pred ni mogoče dobro prevdariti občin (sosesk), dokler se politične gospóske ne prestrojé. Če bi se bil o svojem času sprejel od grofa Hohenwarta gledé avtonomije nasvetovani predlog, kateri je hotel pravico prestrojitve političnih gosposk izročiti deželnim zborom, že zdavnej bi nam bilo mogoče, se po naših razmerah in potrebah urediti. Od odseka nasvetovana 1. resolucija, naj se vladi prestrojitev vse politične uprave prav nujno pri-

poroča, je toraj popolnoma opravičena, jako velikega pomena in celó pripravna vso sistemo spremeniti.

Po katerih načelih in v kakem obsegu pa naj se prestrojitev dovrši, tega nam odsek ni povedal, morda da nam bode to gosp. poročevalec razjasnil. Naj povem zatega del le to, kar da jaz mislim o resoluciji.

Misel moja je ta, da sedanje stanje je nestrpljivo, da tako ne more ostati. Nравnost in blagostanje ljudstva ste v jako veliki stiski. Čast, dostojnost in korist države isto tako kakor dežele zahtevajo jako hitre pomoči. Zavolj tega resolucija zahteva omenjeno prestrojitev.

Treba je manjših, za sodnijske in upravne zadeve enako velikih političskih okrajev ter v vsakaterem takem okraji le eno samo gospóske, ki ima vso javno oblast v rokah; tej gosposki na stran pa za gospodarske zadeve okraja naj stoji okrajni zastop, katerega sklepe bi gosposka izvrševati morala. Pod tako okrajno gosposko naj pride davkarska (katastralna) soseska, kot samostojna občina; gosposka naj jo nadzoruje, ona naj jej pomaga in jo podučuje gledé oskrbovanja svojih lastnih zadev.

Deželne zadeve naj se v smislu oktoberske diplome uravnajo; deželnemu zboru odgovorna naj bode avtonomna deželna vlada, kot najviše in zadnje politično oblastvo, ki svoje uradnike poprej omenjenih oblastev imenuje, ki deželno premoženje, deželne zavode, deželni zaklad oskrbuje, ki to, kar državi gré, državi plača, ostale deželne dohodke pa v prid in korist dežele porabi.

Tu imate dober kup prosto in krepko, željam in potrebam ter tudi zgodovini ljudstva primerno deželno upravo! Po tem načinu se bo dežela okrepčala, okrepčala se pa bode tudi država, kajti celota je le močna, če so posamezni deli krepki, med tem ko centralizem deželo in državo zaduši. Tako avtonomno deželno vlado ima Hrvaška, tako bi rade imele tudi druge dežele.

Na koncu tega govora je poslanec Herman o drugi odsekovi resoluciji še nekatere opazke naredil gledé načrta nove občinske postave. — Mi pa podamo svojim bralcem Hermanove misli, deželnim poslancem, pa tudi občinam sedanjim v resni prevdarek, ker so resnega prevdarka vredne.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

III.

Ponarejeni bankovci.

(Dalje.)

Preiskava teče svojo pot. Najde se slednjič vseh 40 desetakov, katere je Linar izdal, a vsi so bili ponarejeni. Goljufani kmetje so tirjali odškodovanje in kleli njega in njegovo ženo, h kateri so na dom hodili tako dolgo, da je vsem plačala. Kako se je revica meni v srce smilila! Že tretji dan, ko je prišla k meni, je bila vpadla prej tako ljuba ženica, da je bila ko strah; komaj sem jo še spoznal. Padla je pred mano na kolena in prosila milosti za moža — ne za-se, marveč zarad otrok. Kupčija je vsa proč in če bo še kaj časa zaprt, bodo vsi berači. Zagotavlja mi, da je mož čisto nedolžen v tej stvari, kakor njegov najmlajši otrok. Da-si sem navajen bil že žalostnih prizorov, tu sem se